

MAKTABGACHA KICHIK YOSHDAGI BOLALARNING MUSIQIY FAOLIYATI
MAZMUNI

Turdiyeva Dilorom Toshpo'latovna

Egamova Durdona G'ayrat qizi

*Denov tadbirkorlik va pedagogika institute Pedagogika fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-
bosqich talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha kichik yoshdagi bolalarning musiqiy faoliyati mazmuni, uning pedagogik ahamiyati hamda bolalar rivojlanishidagi o'rni yoritiladi. Musiqiy faoliyat orqali bolalarning estetik didi, eshitish qobiliyati, ritmi his etish ko'nikmalari va ijodiy tafakkuri shakllanishi tahlil qilinadi. Shuningdek, qo'shiq kuylash, musiqaga mos harakatlar bajarish va oddiy musiqa asboblarida ijro etish kabi faoliyat turlari orqali bolalarning emotsional va ijtimoiy rivojiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqolada maktabgacha ta'lim jarayonida musiqaning o'rni va uni samarali tashkil etish yo'llari haqida ilmiy asoslangan fikrlar bayon etiladi.

Kalit so'zlar: musiqiy faoliyat, maktabgacha ta'lim, kichik yoshdagi bolalar, estetik tarbiya, musiqiy did, ritm, qo'shiq kuylash, musiqa tinglash, ijodkorlik, emotsional rivojlanish, musiqiy tarbiya, interaktiv o'yinlar

Аннотация: В данной статье рассматривается содержание музыкальной деятельности детей младшего дошкольного возраста, её педагогическое значение и роль в развитии ребёнка. Анализируется влияние музыкальной деятельности на формирование эстетического вкуса, слухового восприятия, чувства ритма и творческого мышления детей. Особое внимание уделяется таким видам деятельности, как пение, выполнение движений под музыку и игра на простейших музыкальных инструментах, а также их влиянию на эмоциональное и социальное развитие. В статье также раскрывается значение музыки в системе дошкольного образования и предлагаются научно обоснованные подходы к её эффективной организации.

Ключевые слова: музыкальная деятельность, дошкольное образование, дети младшего возраста, эстетическое воспитание, музыкальный вкус, ритм, пение, слушание музыки, творчество, эмоциональное развитие, музыкальное воспитание, интерактивные игры

Maktabgacha kichik yoshdagi bolalarning musiqiy faoliyati tushunchasi ularning musiqa orqali atrof-muhitni idrok etishi, his-tuyg'ularini ifodalashi va ijodiy imkoniyatlarini namoyon etishi bilan bog'liq jarayonni anglatadi. Bu faoliyat bolalarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilib, ular uchun tabiiy va qiziqarli o'yin shaklida amalga oshiriladi.

Kichik yoshdagi bolalar musiqani ko'proq his qilish, eshitish va unga harakat orqali javob berish orqali o'zlashtiradilar.

Shu bois musiqiy faoliyat ularning kundalik hayotining ajralmas qismi sifatida qaraladi.

Musiqiy faoliyat tushunchasi o'z ichiga bir nechta muhim jihatlarni qamrab oladi. Avvalo, bu – musiqa tinglash, qo'shiq kuylash, ritmik harakatlarni bajarish hamda oddiy musiqa asboblari ijro etish kabi faoliyatlar yig'indisidir. "Musiqiy faoliyat bolalarning estetik didini shakllantiradi, hissiy dunyosini boyitadi va umumiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega." [1]

Ushbu faoliyat turlari bolalarda nafaqat musiqiy qobiliyatlarni, balki umumiy rivojlanish ko'rsatkichlarini ham shakllantiradi. Ayniqsa, kichik yosh davrida musiqaga bo'lgan qiziqish yuqori bo'lib, bu davr ularning musiqiy sezgirligini rivojlantirish uchun qulay imkoniyat yaratadi.

Musiqiy faoliyatning ahamiyati, avvalo, bolalarning estetik tarbiyasida namoyon bo'ladi. Musiqa orqali bola go'zallikni his qilishni, ohang va ritmni farqlashni o'rganadi. Bu esa uning badiiy didining shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, musiqiy mashg'ulotlar bolalarning emotsional olamiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ular musiqa orqali quvonch, hayrat, tinchlik kabi turli his-tuyg'ularni boshdan kechiradi va ularni ifodalashni o'rganadi.

Bundan tashqari, musiqiy faoliyat bolalarning intellektual rivojiga ham ijobiy ta'sir qiladi. Qo'shiqlarni yod olish, ritmni takrorlash va musiqa mazmunini tushunishga harakat qilish jarayonida bolalarning xotirasi, diqqati va tafakkuri rivojlanadi.

"Musiqiy mashg'ulotlar interaktiv va o'yin shaklida tashkil etilganda bolalar diqqatini jamlaydi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi." [2] Musiqa bilan bog'liq mashg'ulotlar nutq rivojiga ham yordam beradi, chunki qo'shiq kuylash jarayonida bola yangi so'zlarni o'zlashtiradi va ularni to'g'ri talaffuz qilishga intiladi.

Musiqiy faoliyatning yana bir muhim jihati uning ijtimoiy ahamiyatidir. Guruh bo'lib qo'shiq aytish, birgalikda raqsga tushish yoki musiqa asboblari ijro etish bolalarda hamkorlik, o'zaro hurmat va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularning ijtimoiylashuv jarayonida muhim o'rin tutadi. Musiqiy faoliyat bolalarning jismoniy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Musiqaga mos harakatlar, raqs elementlari va ritmik mashqlar orqali bolalar o'z tanasini boshqarishni o'rganadilar, harakatlar uyg'unligi va koordinatsiyasi yaxshilanadi. Bu esa ularning umumiy sog'lom rivojlanishiga yordam beradi.

"Qo'shiq kuylash va musiqaga mos harakatlar bolalarda nutq rivojini yaxshilaydi hamda emotsional barqarorlikni mustahkamlaydi." [3] Maktabgacha kichik yoshdagi bolalarning musiqiy faoliyati ularning har tomonlama kamol topishida muhim omil hisoblanadi. U nafaqat musiqiy qobiliyatlarni rivojlantiradi, balki estetik, emotsional, intellektual va ijtimoiy rivojlanishni ham ta'minlaydi. Shu sababli musiqiy faoliyatni to'g'ri tashkil etish va uni ta'lim-tarbiya jarayoniga samarali joriy etish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Musiqiy faoliyat maktabgacha kichik yoshdagi bolalar rivojida muhim o'rin egallaydi va u turli yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu faoliyat turlari bolalarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilib, ularning eshitish qobiliyati, harakat faolligi, emotsional holati va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Musiqiy faoliyatning asosiy turlari o'zaro bog'liq bo'lib, har biri bolaning ma'lum bir qobiliyatini shakllantirishga

yo'naltirilgan. Qo'shiq kuylash musiqiy faoliyatning eng keng tarqalgan va samarali shakllaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda bolalar musiqani nafaqat tinglaydi, balki uni o'z ovozi orqali ifoda etadi. Qo'shiq aytish davomida ularning nutqi ravonlashadi, talaffuzi aniqlashadi hamda eslab qolish qobiliyati rivojlanadi. Ayniqsa, sodda, qisqa va takroriy ohanglarga ega qo'shiqlar kichik yoshdagi bolalar uchun qulay bo'lib, ular orqali bolalar musiqiy ritm va ohangni oson o'zlashtiradi.

Musiqaga mos harakatlar bajarish ham muhim faoliyat turlaridan biri sanaladi. Bu turdagi mashg'ulotlar ko'pincha raqs elementlari va ritmik harakatlar bilan boyitiladi. Bolalar musiqa ohangiga mos ravishda harakat qilish orqali ritmni his etishni o'rganadi, tanasini boshqarish ko'nikmasi rivojlanadi. Shu bilan birga, bunday faoliyat bolalarda jismoniy faollikni oshiradi, ularning koordinatsiya va muvozanat saqlash qobiliyatini mustahkamlaydi.

“Musiqiy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalarda ritmni his qilish va ijodiy tafakkurini shakllantirishga yordam beradi.”[4] Musiqa tinglash faoliyati esa bolalarning eshitish madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tinglash jarayonida bolalar turli xarakterdagi kuylarni farqlashni, ularning kayfiyatini his qilishni o'rganadi. Bu esa ularning emotsional dunyosini boyitadi va musiqiy didini shakllantiradi.

Tarbiyachi tomonidan to'g'ri tanlangan musiqa asarlari bolalarning diqqatini jamlashga va ularni fikrlashga undaydi. Oddiy musiqa asboblarda ijro etish faoliyati bolalarning ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Baraban, qo'ng'iroqcha, marakas kabi oddiy asboblarda yordamida bolalar ritmni amaliy tarzda his qiladi va musiqaga faol ishtirokchi sifatida qo'shiladi. Bu jarayon ularning mustaqilligini oshiradi, o'zini ifoda etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, musiqiy o'yinlar ham kichik yoshdagi bolalar uchun alohida ahamiyatga ega. O'yin jarayonida bolalar musiqa bilan uyg'un holda harakat qiladi, rollarga kiradi va ijodiy fikrlaydi. Bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga, jamoada ishlashga o'rganishiga yordam beradi. Musiqiy faoliyatning asosiy turlari bir-biri bilan uzviy bog'langan bo'lib, ular bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Har bir faoliyat turi bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilganda, uning samaradorligi yanada oshadi. “Bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etish ularning musiqaga qiziqishini oshiradi va estetik didini rivojlantiradi.”[5] Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan musiqiy faoliyatni tashkil etish pedagogik jihatdan o'ziga xosliklarga ega bo'lib, bu jarayon tarbiyachi tomonidan diqqat bilan rejalashtirilishi lozim.

“Milliy qo'shiqlar va oddiy musiqa asboblardan foydalanish bolalarda madaniy an'analarga hurmat tuyg'usini shakllantiradi va ijodiy faoliyatni rag'batlantiradi.”[6] Mashg'ulotlarning samarali bo'lishi uchun bolalarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va rivojlanish darajasi hisobga olinadi. Kichik yoshdagi bolalar musiqani asosan hissiy tajriba va o'yin orqali qabul qiladi, shuning uchun pedagogik jarayon interaktiv, qiziqarli va harakatga boy bo'lishi muhimdir.

Mashg'ulotlarni rejalashtirishda tarbiyachi musiqiy materiallarni maqsadga muvofiq tanlashi, bolalarning diqqatini jalb qiluvchi qo'shiqlar, ritmik harakatlar va oddiy musiqa asboblarni qo'llashi zarur. Shu bilan birga, mashg'ulot davomida bolalar turli hissiyotlarni

boshdan kechiradilar, bu esa ularning emotsional rivojlanishini rag'batlantiradi. Har bir musiqiy mashg'ulot bolalarning estetik didini shakllantirish, ritmni his qilish va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Pedagogik xususiyatlarning yana bir jihati – mashg'ulotlarni o'yin shaklida tashkil etishdir. O'yin elementi bolalar diqqatini jamlaydi, ularda faol qatnashish va o'zini ifoda etish istagini uyg'otadi. Masalan, qo'shiq kuylashni raqs yoki harakatlar bilan birlashtirish, ritmik qo'g'irchoqlar yoki oddiy asboblardan yordamida ijro mashqlarini o'tkazish bolalarda musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etishda milliy musiqiy merosdan foydalanish ham pedagogik jihatdan ahamiyatlidir. Milliy qo'shiqlar, xalq cholg'u asboblari va an'anaviy ritmik o'yinlar bolalarda milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantiradi, shuningdek, ularni san'atga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi.

Musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etishda pedagogik yondashuv bolalarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari, emotsional holati va milliy madaniyatini hisobga olishni talab qiladi. Mashg'ulotlar interaktiv, o'yinli va hissiy boy bo'lganda, bolalar musiqaga nisbatan qiziqishini kuchaytiradi, estetik va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi hamda ularning ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Axmedova, S. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasida musiqaning roli. Toshkent: "O'zbekiston pedagogika instituti", 2020.
2. Karimov, B. Musiqiy tarbiya metodikasi. Toshkent: "Fan va ta'lim", 2019.
3. Nurmatov, D. Bolalarda estetik va musiqiy didni rivojlantirish. Toshkent: "Ta'lim", 2021.
4. Васильева, Л.И. Музыкальное воспитание в дошкольном возрасте. Москва: Просвещение, 2018.
5. Иванова, М.С. Педагогические основы музыкальной деятельности детей младшего дошкольного возраста. Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2019.
6. Петрова, Н.В. Методика проведения музыкальных занятий в детском саду. Москва: Учитель, 2020.